

90 jaar oud en springlevend.

Moeder Oostendse, een Oostendse studentenclub in Leuven (1912-2002) (deel 1)

door Michaël-W SERRUYS

Inleiding

Op 30 mei 2002 had ik de eer als spreker op te treden voor de Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate, met als onderwerp van de voordracht: "De Oostendse studentenclub Moeder Oostendse te Leuven". Enkele leden vroegen mij om mijn woorden aan het papier toe te vertrouwen en om een artikel te schrijven voor het maandblad van De Plate. In dit artikel zal ik dezelfde grote lijnen als in mijn voordracht aanhalen wat betreft de historische evolutie van studentenclub Moeder Oostendse. Zoals reeds gezegd beschikken we over zeer weinig materiaal betreffende het verleden van deze studentenclub. Net als in onze lezing zullen we het weinige dat we weten van Moeder Oostendse integreren in de algemene geschiedenis van het Leuvense clubleven.

In de eerste paragraaf zullen we een definitie geven van wat precies een studentenclub is. Hierna gaan we ons verdiepen in de ontstaansgeschiedenis van studentenclubs. We zullen beginnen bij het ontstaan van de universiteiten in de Middeleeuwen en opklimmen tot het heden. Uiteraard zal een groot deel betrekking hebben op het einde van de 19de eeuw en het begin van de 20ste eeuw. Het was namelijk gedurende deze jaren dat de Leuvense studententradities, en ook de Vlaamse, vorm kregen. Ook gedurende de 20ste eeuw hebben de verschillende gebeurtenissen, zoals de taalstrijd, de wereldoorlogen en de splitsing van de Leuvense universiteit in 1968, hun stempel op het Leuvense studentenleven gedrukt. Voor elke periode zullen we, voor zo ver we informatie beschikken, deze gebeurtenissen bij Moeder Oostendse bespreken. Tenslotte sluiten we af met een uitleg over de belangrijkste tradities en gebruiken bij de Leuvense studentenclubs, en in het bijzonder die van Moeder Oostendse.

Hoewel de meeste studentenclubs over een rijk verleden beschikken, zijn er maar weinigen die nog materiaal hebben van vroeger. Sommige clubs, zoals Moeder Westland (Veurne-Poperinge-Ieper) of Ons Hageland (Aarschot-Diest) beschikken inderdaad nog over verslagen en foto's van rond de eeuwwisseling in het Archief en Museum van het Vlaams Studentenleven in de Leuvense Universiteitsbibliotheek. De meeste studentenclubs echter moeten het zonder of met een hele kleine verzameling stellen. Ook Moeder Oostendse is zo'n studentenclub en het is dan ook zeer moeilijk om de geschiedenis van deze studentenclub te achterhalen. Gebruik makend van het klein beetje archief (Archief en Museum van het Vlaams Studentenleven), krantenartikels (*Ons Leven*, *De Zeewacht*), privéverzamelingen van oud-leden, de studentencodex en hulde- en gedenkboeken over andere studentenclubs (Moeder Meense en Moeder Brugse) konden we toch enkele momenten van de rijke geschiedenis van Moeder Oostendse terugvinden. De algemene lijn, of de geschiedenis van het Vlaamse studentenleven te Leuven is te vinden in een bijzonder interessante Leuvense licentiaatsverhandeling van 1994 van de hand van Frank Staeren. Het is vooral op dit laatste boek dat we ons gebaseerd hebben voor de geschiedenis van het Leuvense studentenleven.

Definitie van de Leuvense streekgebonden studentenclub

Voor de Van Dale is een studentenclub een club waar studenten samenkomen. Ook een buitenstaander zal met deze definitie tevreden zijn. En hoewel de definitie op zichzelf wel juist is, zullen veel studenten deze definitie veel te ruim vinden om hun eigen studentenclub te definiëren.

Er zijn immers een heleboel verschillende soorten studentenclubs, die allemaal op een andere basis samenkomen. Voor Vlaanderen kan men tegenwoordig vijf verschillende groepen studentenclubs onderscheiden.

1) De eerste groep is erkend door de onderwijsinstelling (universiteit of hogeschool) als de officiële spreekbuis van de studenten van een welbepaalde richting of instelling. Zo'n studentenclub is vaak beter bekend onder de naam 'kring'. In Leuven vindt men bijvoorbeeld Ekonomika die de studenten van de faculteit Economische wetenschappen vertegenwoordigt.

2) De tweede groep groepeerd zich rond een zekere religieuze en/of politieke ideologie. Hier kunnen we bijvoorbeeld het voor Leuven belangrijke Katholiek Vlaams Hoogstudenten Verbond, beter gekend als het KVHV, toe rekenen. Een ander voorbeeld is het Nationalistische Studentenvereniging (NSV), die studenten groepeerd met een extreem Vlaams nationalistische inslag. Hoewel het KVHV en het NSV respectievelijk in Leuven en in Antwerpen zijn ontstaan, hebben zij ook afdelingen in andere Vlaamse studentensteden. Zo heeft het KVHV afdelingen in Antwerpen, Brussel, Mechelen, Gent, Kortrijk, Aalst en Oostende.

3) In de derde groep vinden we de streekgebonden studentenclubs. Deze clubs groepeeren studenten van een bepaalde onderwijsinstelling of uit een bepaalde studentenstad en die uit dezelfde streek komen. De oudste van deze studentenclubs te Leuven zijn erkend door het KVHV en zijn als dusdanig opgenomen in de Studentencodex van deze vereniging. Moeder Oostendse is een goed voorbeeld van zo'n studentenclub. Tegenwoordig worden veel nieuwe streekgebonden studentenclubs opgericht, deze worden echter vaak niet erkend door het KVHV en dus ook niet opgenomen in de Studentencodex. Hoewel er een band bestaat tussen sommige van deze studentenclubs en het KVHV, bestaat hun bestaansreden enkel uit gezelligheidsovertuigingen.

4) De vierde groep bestaat uit studentenclubs die de studenten bijeenbrengt van een bepaalde studierichting, zonder dat deze studentenclub een vertegenwoordigingsfunctie heeft bij de universiteit of hogeschool. Ook hun bestaansreden is puur gezelligheid.

5) Als laatste groep kunnen we de thuisclubs noemen. De leden studeren aan verschillende universiteiten en hogescholen, maar komen in het weekend 'thuis' samen om feest te vieren. Streekgebondenheid is hier dus zeer belangrijk. Een bekende thuisclub in Oostende en omstreken is Moeder Puppegalle.

Deze onderverdeling is verre van perfect. Zo organiseren kringen, zoals Ekonomika, en ideologische studentenclubs, zoals het KVHV, ook gezellige evenementen. En hoewel de verscheidenheid zeer groot is, beroepen al deze studentenclubs zich in mindere of meerdere mate op één en dezelfde studententraditie. Juist het zich beroepen op die studententradities onderscheidt een studentenclub van een vereniging zoals bijvoorbeeld Jong VLD of de Greenpeacejongeren. Deze verenigingen beroepen zich namelijk niet op studententradities.

De Vlaamse studententradities vinden voornamelijk hun oorsprong aan de Leuvense universiteit, waar het voortbouwde op de Duitse studententradities. Vanuit Leuven werden deze tradities in de loop van de 20ste eeuw naar de andere Belgische universiteiten geëxporteerd, waar men ze aanpasten aan de plaatselijke behoeften en noden. In dat opzicht zijn de Leuvense streekgebonden studentenclubs, zoals bijvoorbeeld Moeder Oostendse, de meest authentieke exponenten van de Vlaamse studententradities. De Leuvense streekgebonden clubs, zoals Moeder Oostendse, moeten zich onder andere houden aan de regels van de Studentencodex. Van belang zijn de volgende artikels:

- Artikel 1: De club is een groepering van studenten uit hetzelfde gewest geïmmatriculeerd aan de Katholieke Universiteit te Leuven. Zij stelt zich ten doel de opvoedende kracht van het studentenverenigingsleven te benutten, steunend op het Rooms-Katholiek en het Vlaams bewustzijn, tot het vormen van een studentikoos leven in een geest van tucht, stijl en kameraadschap.
- Artikel 2: De club erkent de leiding van het KVHV, van het Seniorenkonvent en van de gouwgilde ...
- Artikel 19: Op een eigenlijke clubavond, waar de voorschriften van de Clubcodex volledig worden toegepast, kunnen geen dames aan de clubtafel plaats nemen.

Deze artikels vormen dus de eigenlijke definitie van een streekgebonden studentenclub, zoals Moeder Oostendse, in Leuven. Wel moet er bij gezegd worden dat in 1996 het Rooms-Katholiek en Vlaams bewustzijn uit artikel 1 is geschrapt, wegens de veranderde tijdgeest. Hoewel tegenwoordig soms ver te zoeken is de leiding van het KVHV, het Seniorenkonvent en de Gouwgilde niet geschrapt. Sinds 1996 worden meisjes officieel niet meer geweerd, maar desondanks zijn de streekgebonden studentenclubs nog altijd de mannelijke bastions van weleer. Als antwoord hierop zijn er in Leuven wel verschillende streekgebonden meisjesstudentenclubs ontstaan.

Van de Middeleeuwen tot het 19de eeuwse Duitsland

Studenten zijn onlosmakelijk verbonden met universiteiten. Als zodanig ontstond het studentenleven met de oprichting van de universiteiten vanaf de 12de eeuw. Alle universiteiten waren katholiek van aard en vielen rechtstreeks onder de jurisdictie van de Paus. Praktisch had dat tot gevolg dat alle leden (studenten, professoren) van de universiteit hun eigen rechtsregels, eigen fiscale regels en zelfs hun eigen taal, namelijk het Latijn, hadden. Dit was ook zo aan de in 1425 gestichte Leuvense universiteit. De vrije regels van het universiteitsleven had niet enkel op studenten en professoren een grote aantrekkingskracht, maar ook op bedriegers en profiteurs. Al heel snel ging deze groep zich afzetten tegen de burgerlijke maatschappij. Wie wenste deel te nemen aan deze academische levenswijze moest een zuiverend inwijdingsritueel ondergaan. Zo ontstond wat wij nu de studentendoop noemen. In deze Middeleeuwse subcultuur vinden ook tal van andere rituelen hun oorsprong. Veel studententeliederen, zoals het *Io vivat*, het *Gaudeamus igitur* en het *A, a, a, valete studia*, en toedrinksrituelen, zoals de Salamander, hebben dus een Middeleeuwse oorsprong.

Als iemand in de Middeleeuwen ging studeren was hij vaak jarenlang van huis weg. Gedurende zijn studiejaren verbleef de student in zijn Nazione. Dit was een huis voor de studenten uit een bepaalde streek. Zo had men in Leuven vier Nationes: Brabantia, Gallia, Hollandia en Flandria. Komende uit het graafschap Vlaanderen werd men geacht zijn studententijd in de Vlaamse natie door te brengen. De Nazione was het kader waarin de student werd gedoopt en aan de verschillende studentenactiviteiten deelnam. Het principe van de Nazione vindt men tegenwoordig terug in de streekgebonden studentenclubs. In de 17de vinden we aldus de studentenclub Alma Brugensium Congregatio in Leuven. Deze studentenclub avant la lettre verenigde alle studenten van Brugge, het Brugse Vrije en het bisdom Brugge. Daar Oostende deel uitmaakte van het bisdom Brugge, mogen we stellen dat dit gedurende het Ancien Régime de studentenclub was voor de Oostendse studenten.

In de 18de eeuw, ten tijde van de Verlichting, trad de overheid strenger op tegen studentenverenigingen en verdween het studentenleven grotendeels. Dit was echter niet het geval in Duitsland waar de studenten zich tegen het Franse Verlichtingsdenken keerden. De Duitse studenten waren bezielde van de pre-romantiek en het nationalistisch streven naar een ééngemaakt Duitsland. Gedurende de grootste gedeelte van de 19de eeuw zouden de Duitse studenten, vaak ondergronds, strijden voor hun nationalistisch-romantische idealen. De huidige Duitse

studentenclubs of Burschenschaften ontstonden voor het merendeel gedurende deze strijd. Deze romantieke idealen werden naar buiten uitgedragen door het dragen van fantastische militaire uniformen en romantische liederen. In Vlaanderen zouden deze romantische ideeën een halve eeuw later grote weerklank vinden. De linten en petten van studenten zijn niets anders dan de overblijfselen van de militaire uniformen, terwijl veel Vlaamse studentenliederen op Duitse liederen zijn gebaseerd. Zo is de melodie van de *Vlaamse leeuw* niets anders dan die van *Der Deutsche Rhein*.

De 19de eeuw en de invloed van Albrecht Rodenbach (1856-1880)

Toen België in 1830 onafhankelijk werd, kende het amper nog studentikoze tradities. Het universitair onderwijs was op dat moment aan de vier universiteiten, te weten de Katholieke Universiteit Leuven, de Vrije Universiteit Brussel en de twee Rijksuniversiteiten Gent en Luik, ééntalig Frans. Aan Vlaamse kant ontstonden al gauw cultuurnationalistische studentenverenigingen. Deze waren weinig studentikoos, want ze hielden zich voornamelijk bezig met literatuur. In Leuven werd in 1836 het *Taal- en Letterkundig Studentengenootschap "Met Tijd en Vlijt"* opgericht en in Gent ontstond in 1852 het *Taalminnend Studentengenootschap "t Zal wel gaan"*. Al snel maakte het Gentse 't Zal wel gaan' via haar leden contact met enkele Duitse studentenleiders, wat tot gevolg had dat enkele Duitse tradities naar Gent overwaaiden. De Gentse studenten tooiden zich ook, zeker vanaf 1878, met een linnen studentenpet met een vrij lange zwart gelakte klep. Deze studentenpet wordt de Belgische pet genoemd en men vindt deze voornamelijk nog aan de Vrije Universiteit Brussel. In Gent is deze pet nagenoeg verdwenen tijdens het interbellum, toen hier de Leuvense tradities in zwang geraakten. Ondanks de studentikoze voorsprong die Gent genoot tijdens de 19de eeuw, zou het toch aan de Leuvense universiteit zijn dat de Vlaamse studententradities zullen ontstaan. Dit dankzij de komst in 1876, na zijn 'Blauwvoeterij' aan het Klein seminarie van Roeselare, van Albrecht Rodenbach.

Al snel vond Rodenbach het Leuvense *Met Tijd en Vlijt* veel te braaf. Zijn Vlaams-nationalistische en romantische ideeën vonden daarentegen gemakkelijk aansluiting met het Duitse studentenleven. In zijn geschriften verheerlijkt Rodenbach de Duitse studententradities en de door hen gevoerde nationalistische strijd. De vroegtijdige dood van Rodenbach (1880) heeft er voor gezorgd dat we van hem geen concrete verwezenlijkingen op het vlak van studentenclubs hebben. Maar het staat als een paal boven water dat Rodenbach de ideologische grondlegger is van het Leuvense, en later Vlaamse studentenleven. Zijn jonge figuur als martelaar van het Vlaamse volk, had een enorme invloed bij de Leuvense studenten. Het morele gezag van zijn woorden kreeg bij de Leuvense studenten absolute waarde!

Na de dood van Rodenbach werden zijn idealen gerealiseerd en ontstonden de eerste gouwgiilden of provinciale overkoepelingen. In 1882 de West-Vlaamse gilde, gevolgd in 1884 door de Oost-Vlaamse gilde, in 1885 door de Antwerpse en de Brabantse gilde en tenslotte in 1886 door de Limburgse gilde en Hollandia Lovaniensis (voor Nederlandse studenten). Rond deze tijd ontstonden ook de eerste streekgebonden clubs zoals Moeder Kortrijkse (1884) en Moeder Brugse (1885). Desalniettemin blijft de oudste studentenclub in Vlaanderen het in 1874 opgerichte Ons Hageland. Niet enkel de Vlaamse studenten richtten studentenclubs op, ook de Waalse deden hetzelfde in Leuven. De Leuvense universiteit werd immers pas in 1968 gesplitst. In 1888 werd de franstalige Société Générale des Étudiants het overkoepelende orgaan van alle Leuvense studentenclubs. Het bestuur hiervan bestond uit de voorzitters van de gouwgiilden. Nochtans werd alles in het Frans gedaan, wat uiteraard wrevel opwekte aan Vlaamse kant. Als reactie hierop richtte Adelfons Henderickx een Vlaams studentenblad op. Met *Ons Leven*, dat nu nog altijd bestaat, kregen de Vlaamse studenten een eigen medium. In het 20ste eeuwse Leuvense studentenleven zou *Ons Leven* nog een belangrijke rol gaan spelen.

Qua organisatie werd er op het einde van de 19de eeuw veel gerealiseerd. Op het vlak van symboliek en studentengebruiken werd de Belgische studentenpet algemeen in gebruik genomen rond 1880. De tweespalt in de Belgische politiek tussen katholieken en liberalen zorgde wel dat, voornamelijk Waalse studenten, gingen ijveren voor een katholieke pet. In 1895 werd besloten een zwart rond astrakan petje zonder klep, ook wel toque of calotte genoemd, te dragen. De Waalse studenten namen het massaal over, maar de Vlaamse studenten stonden er wat weifelachtig tegenover.

De grote bloei van het Leuvens studentenleven onder Jef Vanden Eynde

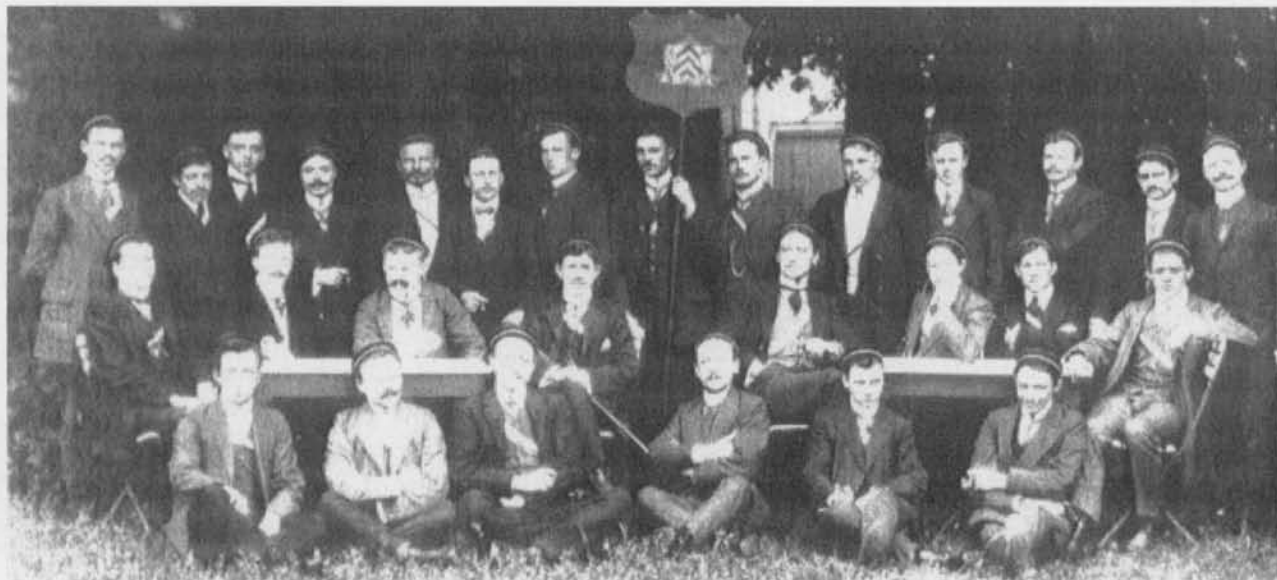
Rond 1900 werden de eisen van de Vlaamse beweging meer en meer kenbaar gemaakt in de Belgische politiek. Deze eisen vonden eveneens hun weerklank bij de Vlaamse studenten in Leuven. De Vlaams-Waalse studentenwerking van de Société Générale des Étudiants kwam steeds meer in het gedrang, wat in 1908 tot een definitieve breuk leidde. Vanaf dan zouden de erg op elkaar lijkende Vlaamse en Waalse studentenbeweging geleidelijk uit elkaar groeien, hoewel ze tot 1968 dezelfde universiteitsstad zouden delen. De overkoepelende rol van de Société Générale des Étudiants werd aan Vlaamse kant overgenomen door het in 1902 gestichte Vlaamsch Verbond, later Katholiek Vlaams Hoogstudenten Verbond (KVHV) genoemd. Vanaf dan zou het KVHV, met *Ons Leven* als tijdschrift, instaan voor het politiek Vlaams engagement van de Leuvense student. Voor het opzoeken van het studentikoze aspect ging de student naar de clubs en gilden. Het samengaan van de studentikoze en politieke tak van de Vlaamse studentenbeweging zou tot na 1945 duren. Vanaf dan zouden ze steeds meer uit elkaar groeien, zoals we bij de definities van de studentenclub hebben gezien.

Behalve de politieke emancipatie van de Vlaamse studentenbeweging te Leuven, kende het eerste decennium na de eeuwwisseling een ongekende bloei. Dit was voor een groot deel het werk van de Oost-Vlaming Jef Vanden Eynde. Niet enkel het politiek engagement van Vanden Eynde, als preses van het KVHV (1905-1907) en als hoofdredacteur van *Ons Leven* (1901-1908), was groot, ook zijn niet aflatende inspanning om het Leuvens studentenleven op een hoger peil te brengen was verdienstelijk. Zoals Rodenbach de Vlaamse studenten bezielde heeft om studentenclubs te vormen, zo heeft Vanden Eynde ervoor gezorgd dat zij petten, linten, kleuren, liederen (bijvoorbeeld *Filia pastoris* en *Juchedi*), kortom symbolen en tradities kregen. Net als bij Rodenbach vond Vanden Eynde inspiratie bij het Duitse studentenleven.

Één van de grote bezielers voor het invoeren van Duitse studententradities in Leuven was een Leuvense studentenclub, waar Vanden Eynde ook lid van was. Het in 1895 opgerichte Akademische Studentenverein Lovania zu Löwen (ook wel AstV Lovania) was een totaal op Duitse leest geschoeide studentenclub. Net als in Duitsland liepen de leden in complete militaire uniformen rond en de leden van AstV Lovania spraken zelfs Duits met elkaar! Ook het Duitse toneelstuk *Alt Heidelberg* van Meyer-Förster, dat over het studentenleven in het Duitse Heidelberg gaat, had een grote invloed op de Leuvense studenten. De Vlaamse gilden en clubs waren dolenthousiast en volgden het Duitse voorbeeld op, aangemoedigd door de geschriften van Vanden Eynde in *Ons Leven*. In 1907 besloot Vanden Eynde, gebruik makend van de 'Duitse gekte', ook om de Duitse studentenpet in te voeren. Voor de Vlamingen was dit meteen ook een manier om zich van de Waalse studenten te onderscheiden die een toque droegen. Het is ook in deze jaren dat studentenlinten massaal hun intrede deden in het Vlaamse studentenleven. Wel was het zo dat er geen systematiek was in de linten en petten. Elke club, zelfs elke student bepaalde in mindere of meerdere mate, volgens zijn smaak, de kleuren van zijn pet en lint. Gedurende deze jaren kende het studentenleven in Leuven, de rest van het land deed vooralsnog niet mee, een enorme bloei. Het is dan ook niet verwonderlijk dat gedurende deze jaren tal van nieuwe studentenclubs het licht zagen. Één van deze studentenclubs was Moeder Oostendse.

De oprichting van Moeder Oostendse

In de Studentencodex staat als oprichtingsdatum 1912. Nochtans doen er veel geruchten de ronde dat er al veel eerder een Oostendse studentenclub zou hebben bestaan, en wel al van vóór 1890. Ook blijkt dat tussen 1890 en 1912 Moeder Oostendse, of toch de voorloopster ervan, en Moeder Meense innig met elkaar verbonden waren. In verslagboeken van de Meense studentenclub uit 1929-1930 blijkt dat de Meense oorspronkelijk bij de Oostendse Club was aangesloten, maar deze in 1890 (of iets later) verlaten zou hebben. Op 20 november 1895 meldt *Ons Leven* dan weer de oprichting van een Oostendse Gilde. Diezelfde Oostendse Gilde zou in november 1897 een activiteit in visserskledij organiseren en in november 1898 samen met Moeder Brugse en Moeder Kortrijkse deelnemen aan de feestviering van de West-Vlaamse Gilde. Na 1898 verdwijnt alle informatie omtrent een Oostendse studentenclub.

Xavier Van Hee, een oud-lid van Moeder Meense in 1910-1913, herinnert zich wel dat er in het eerste decennium van de 20ste eeuw vele Oostendenaars in het in 1901 opgerichte Moeder Meense zaten. De reden waarom zoveel Oostendenaars in Moeder Meense zaten is echter niet duidelijk. Waren er te weinig studenten uit Oostende om een studentenclub te beginnen? Wel blijkt dat Paul Barbe, de stichter van Moeder Meense, heel waarschijnlijk familie was van Norbert Barbe, pastoor van de Heilige Hartparochie in Oostende. In ieder geval zouden de Meense en de Oostendse nog lange tijd met elkaar verbonden zijn, want de traditie schreef voor dat beide senioren automatisch lid van elkanders club waren. Moeder Meense vierde in 1912 haar tweede lustrum. De kans is vrij groot dat op de lustrumfoto van Moeder Meense ook de eerste clubleden van Moeder Oostendse staan. Moeder Oostendse werd immers in datzelfde jaar opgericht door August Nassel en Franz Lambrecht. 1912 is als dusdanig de officiële oprichtingsdatum van Moeder Oostendse, ondanks de mogelijkheid dat er al op het einde van de 19de eeuw een Oostendse studentenclub bestond. De nieuwe studentenclub koos vol goede moed stichter August Nassel als senior voor het werkingsjaar (1913-1914) uit. Maar door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog werd Moeder Oostendse helaas al het volgende jaar stopgezet [Foto 1].

VERBETERING

Op blz. 2004-279 van ons tijdschrift, laatste zin van "Zonder Commentaar" lezen "DE PLATTE" i.p.v. "DE PLATE".